

SZTERÉNYI JÓZSEF BÁRÓ: MAGYARORSZÁG NEMZETKÖZI KERESKEDELME

gy ország gazdasági életének tükörképe a nemzetközi forgalomban való elhelyezkedése. Ennek egyik lényeges részlete külkereskedelmi forgalma, mely termelésével egybevetve, egyúttal az ország fogyasztásának és fogyasztóképességének képét is megadja. Ez az elhelyezkedés azonban a maga valóságában nem ítéhető meg két-három év adatainak esetleg véletlen alakulásából, hosszabb idő adatai szükségesek hozzá, úgy vagyunk ezzel, mint a vízierő megítélésével. Időjárás és más természeti viszonyok befolyásolják azt a percenkénti víztömeg- és erőalakulást, mely a számítás alapja. A nemzetközi forgalomban való elhelyezkedés és különösen a külkereskedelem alakulása annyi mindenféle gazdasági tényezőtől függ – különösen egy túlnyomóan agrárországra nézve, mint aminő Magyarország, – hogy azokból megbízható következtetéseket csak hosszabb időszakok változó viszonyainak egybevetéséből lehet levonni. Ezért nem vehetjük alapul Magyarország külkereskedelmének ismertetésénél csak az utóbbi két-három év adatait, hanem vissza kell nyúlnunk a háború előtti normális időkre. A két korszaknak egybevetése fog azután hozzávetőleg tiszta képet nyújtani. Ami időbelileg a kettő közé esik, nem vehető figyelembe, ezek rendkívüli idők voltak.

Magyarország külkereskedelmi forgalmában természetesen az ország gazdasági jellege érvényesül. Kivételben a mezőgazdaság terményei és a mezőgazdasággal kapcsolatos gyártmányok, behozatalában az ipari nyersanyagok, fél- és egész gyártmányok vannak túlsúlyban. Közös

vonása ezután az összes európai államokkal a kizárólag tengerentúli termények behozatala. A háború előtti és a háború utáni nemzetközi forgalmában van azonban egy döntően lényeges eltérés, mely az utóbbinak megítélésénél nem hagyható figyelmen kívül: a háború végéig Ausztriával fennállott vámterületi közösség, illetőleg vámunió. Ennek következménye volt, hogy a régi osztrák-magyar monarchia kebelén belül bonyolódott le a két állam gazdasági forgalmának 70-80%-a és nem volt más két ország a világon, melyek ehhez hasonló módon lettek volna gazdaságilag egymáshoz fűzve és gazdasági forgalmat ilyen arányban bonyolítottak volna le össztermelésükhöz viszonyítva egymással. Az 1913. évben például Magyarország összes kivitelének értékben 72.55%-a ment Ausztriába, 3.17% Boszniába és Hercegovinába, tehát a monarchián belül maradt 75.72% és csak 24.28%-a maradt egyéb államok részére. Ausztria kivitele Magyarországra nem sokkal tér el ettől, sőt még ennél is valamivel magasabb. Ha ennek kapcsán a többi kiviteli relációt nézzük, akkor azt állapíthatjuk meg, hogy utóbbiból esett Németországra 6.41%, Angliára 3.47%, Olaszországra 2.14%, Romániára 1.70%, Törökországra 1.48%, Brit-Indiára 1.23%, Franciaországra 1.14%, Szerbiára 0.99%, míg az összesen 1.904,766.108 aranykoronát tevő kivitelnek többi részéből már nem részesedik egyetlen ország sem 1%-ot megközelítő mértékben. Az egész magyar kivitelből pedig esett európai országokra 95.78%, a többi világrészre pedig 4.22%. Ez az utóbbi mennyiség azután világrészek szerint úgy oszlik meg, hogy Ázsiára esik abból 2.33-, Amerikára 0.99-, Afrikára 0.86- és Ausztráliára 0.04%.

Nem annyira változatos származási országok tekintetében a 2.095,335.649 aranykoronát kitett behozatal képe. Ausztrián kívül ennek főbb országai: Németország, mely különösen vegyészeti, gép- és textiliparával vett abban jelentékeny részt; Angolország, mely gép- és textiliparával szerepel, Olaszország déligyümölcsével, friss virágaival és különböző magvakkal, nyers kenderrel, friss gyümölcsökkel és kénnel osztozkodott.

Árúnemek szerint vizsgálva a magyar külkereskedelmi forgalmat, a kivitel képe a következő:

Első helyen állanak a gabona, hüvelyesek és liszt 569,816.000 koronával, tehát az összes kivitel 29.91%-a; ezt követi a vágó-, igás- és más állatok 362,390.000 koronával, 7.54%-a; különböző faanyagok 133,016.000 koronával, 6.08%; cukor 107,955.000 koronával, 5.66%; gyümölcs, főzelék, gyümölcsárúk 107,781.000 koronával, 5.65%; italok (különösen bor) 70,707.000 koronával, 3.71%; dohány 22,621.000 koronával, 1.18. Ezek voltak a főbb mezőgazdasági kiviteli cikkek, míg az ipari kivitelben jelentősebb tényezők gyanánt szerepeltek: vas- és gépipar együttesen 72,981.000 koronával, a bőr és bőrárúk 41,406.000 koronával,

selyem 34,953.000 koronával, len-, kender- és jutaáruk 30,619.000 koronával, vegyészeti cikkek 28,196.000 koronával és faáruk 20,779.000 koronával. Az ennél kisebb kivitel mellőzzük, mert nem lehet célunk részletes áruforgalmi statisztikát adnunk, csak Magyarországnak jellegzetes külkereskedelmi forgalmára kívánunk szorítkozni. A behozatalnál mindössze négy csoportra szorítkozunk, mint amelyek megadják annak teljes jellegét: a textilárak 478,845.000 koronával csaknem elérik az ország összes gabona- és liszt kivitelét, a vas- és gépipar 308,419.000 koronával majdnem az egész állatkivitel, a bőrárak 139,866.000 koronával az állati termékekét, míg a szénbehozatal 136,690.000 koronával meghaladja az egész fakivitel. A 2,075,336.000 korona behozatali összegből 1,063,820.000 korona egyedül erre a négy csoportra esik.

A háború előtti Magyarország nemzetközi kereskedelmi vonatkozásaiban három irány dominált. Az egyik az osztrák piac volt. Ez vámterületi közösségnél természetes jelenség. A másik törekvés volt, az agrártermelés fölöslegével a nyugati államok felé törekedni. Ez a törekvés sikerült is, különösen Németországot és részben, a magyar cukorral és liszttel Angliát illetőleg. A harmadik területet a dunai országok képezték. Ez utóbbi eltérőleg az előbbiektől ipari jellegű volt kivitelében és mezőgazdasági behozatalában. Ez visszanyúlik a korai századokig, midőn a magyar kereskedelem domináló szereppel bírt a Balkánon egészen Kis-Ázsiáig. Azonfölül, hogy a vasutak előtti időkben Magyarország volt az átvonuló vonala a nyugati kereskedelemnek a Balkán felé. Sajnos, ezt a kereskedelmi vonatkozást károsan befolyásolta a volt osztrák-magyar monarchia Balkánpolitikája.

Elhibázott politika volt, melynek nem tudta a két ország gazdasági politikáját szolgálatába állítani, sőt ellenkezőleg, éppen ezzel segítette politikai érdekeinek lerontását. Nem magyar érdekért. Amint a régi monarchia külpolitikájában magyar érdekek soha sem szerepeltek. Magyarországnak csak gazdasági érdekei lehettek a dunai államokban, de az elhibázott külpolitika következtében és részben a Balkánállamok gazdasági érdekeinek meg nem értése miatt nem tudta maradandóan azokat az országokat gazdaságilag magához kapcsolni és így mindinkább tért vesztett ott. Volt idő, a nyolcvanas években, amikor Szerbia, Románia és Bulgária külkereskedelmi forgalmában Magyarország vezető szerepet vitt.

Ez volt Magyarország nemzetközi kereskedelmének iránya és elhelyezkedése a háború előtt. Lássuk most már annak helyzetét a háború után. Követjük ebben is a háború előtti viszonyok ismertetésének rendszerét.

Dacára az ország területe több mint kétharmada elvesztésének, gaz-

dasági *jellege* főbb vonásaiban ugyanaz maradt, túlnyomóan agrárország, kivitelében agrár-, behozatalában ipari érdekekkel. Az osztrák-magyar monarchia felbomlása következtében megszűnván az addigi vámunió, illetve gazdasági közösség, alaposan meg kell változnia Magyarország érészbeni viszonyainak is. Gazdasági berendezését vám- és kereskedelem-politikai önállóságában kellett eszközölnie. Lényegében azonban elhelyezkedése a nemzetközi forgalomban nem sokat változott. Domináló maradt gazdasági kapcsolata a régi gazdasági szövetségeseivel, Ausztriával és az abból kialakult Csehszlovákiával, a behozatalnak 1926-ban 44.27-, 1927-ben 42.20%-ával, a kivitelben 56.69-, illetve 54.33%-ával és ha más országokkal javultak is kapcsolatának számarányai, úgy az túlnyomóan látszólagos javulás csak, mert régebben, a vámunió idején Ausztria és különösen Bécs éppen úgy szerepelt a magyar kivitelben közvetítőként, miképpen a magyar behozatalban különösen Németország iparát közvetítette. Az osztrák behozatal és kivitel egy része ily közvetítés eredménye volt. Ez természetesen most elesik, most közvetlenek a kapcsolatok és ez a számarányokban kifejezésre is jut. Lehetetlen például másra magyarázni a háború előtti 6.41 %-os német kiviteli arányszámnak most 12.90-, illetve 13.25 %-ba való emelkedését, mikor a gazdasági kapcsolat valóságban ma sokkal kisebb Magyar- és Németország között, mint akkor volt. Ugyanilyen emelkedést mutatnak az Olaszországgal való arányszámok is, 2.14%-ról az 1926-ban 4.62-, 1927-ben 4.66 %-ra növekedve a behozatalban és 6.66-, illetve 3.73%-ra a kivitelben. Ez már inkább lehet új kapcsolatok eredménye, annál az örvendetesen kialakult baráti viszonynál fogva, mely Olasz- és Magyarország között fennáll, mely természetesen legkihatásaiban is jelentkezik. Lényeges javulás mutatkozik a közvetlen háború utáni viszonyokhoz képest a szomszédos déli és keleti államokkal is, Romániával a behozatalnál 8.11-, illetve 1.22%-kal, a kivitelben 3.96-, illetve 4.47%-kal, Jugoszláviával a behozatalban 3.51-, illetve 4.27%-kal, a kivitelben pedig 5.46-, illetve 5.16%-kal. A százalékos arányszám általában csaknem minden országgal szemben emelkedik és minthogy végeredményében maguk a gazdasági kapcsolatok nem növekedtek, ez tényleg csak az Ausztriával való gazdasági közösség megszűnésének és a kereskedelem közvetlenségének következménye gyanánt veendő. Eltekintve az ország területének megcsonkításából és ezzel nyersanyagai nagyrésze elvételéből származó jelenségektől, Csonkamagyarország külkereskedelmének jellege – mint már említettük – azonos maradt a háború előtti Magyarországgal.

Behozatalában a fától és vasérettől eltekintve, melyek a régi magyar területekről hozatnak be, szigorúan ipari, vagy fél- vagy egész gyártmányok. A behozatalban első helyen áll a nyers és megmunkált fa, 1926-ban 108-, 1927-ben 130 millió pengővel, az összbehozatal 11.35-, illetve

11.41%-ával. A vasérc kisebb mennyiséggel szerepel, mindössze 6.5-, illetve 7.3 millióval 0.70, illetve 0.63%-kal. A régi fát és vasércet exportáló országból importáló ország lett, egyike a legkülönösebb jelenségeknek. Miképen a régi Magyarországon, most is textil-, vas- és gépipar dominálnak a behozatalban, azok nyersanyagait nem számítva, melyek a magyar ipar feldolgozása alá kerülnek és erre a célra importáltatnak, a textilipar 952-, illetve 1,146.7 millió pengő összbehozatalban 233.7-, illetve 273.5 millióval, 24.9-, illetve 23.8%-kai, a vas- és gépipar pedig 79.2-, illetve 102.6 millióval és 8.37-, illetve 8.92%-kai képviselve.

Az ország kivitelében ugyancsak ugyanaz a kép nagyjában, mint a háború előtt. Most is a gabona, liszt és hüvelyesek, élő állatok és állati termények vezetnek a kiviteli jegyzékben, az összkivitelnek 1926-ban 66.99-, 1927-ben 60.50%-át képezve. A 879.7-, illetőleg 800.4 millió pengőt tevő összkivitelből esett gabonára, lisztre és hüvelyesekre 325.9-, illetve 261.9 millió, az állati termékekre 151.4-, illetve 129.5 millió, az élőállatokra pedig 94.5-, illetőleg 91.8 millió. A textilbehozatal most is egyedül majdnem annyi, mint az egész gabona- és lisztkivitel, a vas- és gépipar cikkeinek behozatala pedig ugyancsak majdnem eléri az élőállatkivittelt. Ha pedig a szokásos gazdasági csoportosítás szerint akarjuk képét adni a mai Magyarország külkereskedelmi forgalmának, úgy az 1926 és 1927 éveket illetően következő eredményekre jutunk:

IPAR:

	1926		1927	
	Behozatal P	Kivitel P	Behozatal P	Kivitel P
Nyersanyagok	112.476	59.782	140.051	66.917
Félgyártmányok	213.662	34.111	273.096	41.724
Gyártmányok	422.302	100.194	511.957	110.231
Összesen:	748.440	194.087	925.104	218.872

ÉLELMEZÉSI ÉS ÉLVEZETI CIKKEK:

	1926		1927	
	Behozatal P	Kivitel P	Behozatal P	Kivitel P
Nyersanyagok	76.403	366.895	86.620	298.591
Félgyártmányok	419	2.999	354	3.564
Gyártmányok	10.289	126.700	11.939	131.796
Összesen:	87.111	496.594	98.913	433.951
Élő állatok	988	103.821	1.636	101.641
Mezőgazd. és ipar segédanyagai	115.522	75.227	121.144	46.009
Összesen:	203.621	675.642	221.693	581.601

Magyarország külkereskedelmi mérlege – sajnos – passzivitásában mindinkább növekedik. Az 1925. évben 45.96-, az 1926. évben 82.3-, az 1927. évben 346.3 millió, az 1928. évben pedig 370 millió pengőt mutat passzivitása. Az utóbbi két év feltűnő növekedése részben legalább a gazdasági élet javulásával kapcsolatos. Annyiban t. i. hogy mennél jobban indul meg az ipari munka, annál nagyobb a nyersanyagok és félgyártmányok behozatala. Így különösen az építkezés növekedésével mutatja ezt a fabehozatal nagy emelkedése, a textilipar nagy konjunktúráival a nyerspamut, a nyersgyapjú, a fonalak nagyobb mérvű behozatala és így tovább. Egy másik oka a passzivitásnak a kivitel csökkenése. Magyarország a reánézve fontosabb országok közül az 1926. évben csak Ausztriával, Jugoszláviával, Olaszországgal és Görögországgal való forgalmában volt aktív, az 1927. évben már csak Ausztriával és Görögországgal szemben, a többi országgal való forgalma kivétel nélkül passzív maradt. Ennek a passzivitásnak legfőbb oka a magyar agrártermékek kiviteli lehetőségének csökkenése azon ipar államok agrár vámpolitika ja következtében, melyek eddig legnagyobb fogyasztói voltak. Ez a helyzet nem fog javulni a jövőben sem.

